

SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKİYE'YE SOSYAL ENTEGRASYONU: BİR NİTELİKSEL ANALİZ ÇALIŞMASI^{1 2}

Büşra Kızık³

Öz

Türkiye, bugün 3,5 milyondan fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yaparak, dünyanın en fazla sayıda mülteci barındıran ülkesidir. Bu çalışma, Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye sosyal entegrasyonlarını kolaylaştıran ve zorlaştıran sosyal etkenleri, onların kendi deneyimlerine ve kendi sözlerine dayalı olarak nitel bir yöntem kullanarak araştırmaktadır. Türkiye'de en az 1,5 yıl, en fazla 5 yıl ikamet etmiş, farklı etnik kökenlere sahip, yetişkin 14 Suriyeli mülteci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda elde edilen veriler tematik analiz yöntemi uygulanarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ortaya beş ana tema ve bu ana temalara bağlı olarak 14 alt tema çıkmıştır. Belirlenen beş ana tema sırasıyla “Türkiye’ye Dair Değerlendirmeler”, “Günlük Hayatla İlgili Problemler”, “Dil Bariyeri”, “Sosyal Hayat”, ve “Türkiye ve Suriye Karşılaştırması”dır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Entegrasyon, Suriyeli Mülteciler, Tematik Analiz

¹ B. Kızık (2017) tarafından Surrey Üniversitesi’nde tamamlanan “Building a New Life: Understanding the Social Integration Process of Syrian Refugees Living in Turkey” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

² 2019 yılında ISPP (International Society of Political Psychology) kongresinde ve yine 2019 yılında 8. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresinde sunulmuştur.

³ Dr., ORCID : 0000-0002-9961-0698 b.kizik@keele.ac.uk / kizikbusra@gmail.com

SOCIAL INTEGRATION OF SYRIAN REFUGEES IN TÜRKIYE: A QUALITATIVE STUDY⁴⁵

Busra Kizik⁶

Abstract

Türkiye is the world's largest host country, hosting more than 3.5 million Syrian refugees today. This study investigates the social factors that make their social integration easier or more challenging. We used a qualitative method, based on their own experiences and their own words. Semi-structured interviews were conducted with 14 adult Syrian refugees of different ethnic origins who have resided in Türkiye for at least 1.5 years and at most 5 years. The data obtained as a result of these interviews were analyzed by applying the thematic analysis method. As a result of the analysis, five main themes and 14 sub-themes emerged. The five main themes determined are "Evaluations About Turkey", "Problems Related to Daily Life", "Language Barrier", "Social Life", and "Comparison of Turkey and Syria", respectively.

Keywords: Social Integration, Syrian Refugees, Thematic Analysis

⁴ Derived from the master's thesis titled "Building a New Life: Understanding the Social Integration Process of Syrian Refugees Living in Turkey" completed by B. Kizik (2017) at the University of Surrey

⁵ Presented at the International Society of Political Psychology (ISPP) conference in 2019 and also at the 8th Turkey Graduate Studies Congress in the same year.

⁶ PhD., ORCID : 0000-0002-9961-0698 b.kizik@keele.ac.uk / kizikbusra@gmail.com

Received: December, 21, 2023

Accepted: December, 25, 2023

Copyright © 2020 • International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

Autumn 2023 • 8(2) • 31- 48

Giriş

Mülteciler bugün tüm dünyanın karşı karşıya olduğu en önemli sosyal meselelerden biridir. Günümüzde 35 milyonu aşan dünya mülteci nüfusunun önemli bir kısmını Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır (UNHRC, 2023a). Savaşın patlak verdiği 2012 yılından itibaren Türkiye Suriyeli sığınmacılara kapılarını açmış ve mülteci sayısı her geçen yıl kademeli olarak artmıştır. Türkiye bugün resmi rakamlara göre 3,6 milyon kayıtlı Suriyeliye ev sahipliği yaparak, dünyanın en fazla sayıda mülteci barındıran ülkesidir (UNHRC, 2023b). Bu süreçte Suriyeli mülteciler Türkiye’de yeni bir hayat kurmaya başlamış ve geçtiğimiz yıllar içerisinde de yaşamlarını sürdürmeye devam etmiştir. Bu araştırma, Suriyeli mültecilerin yeni evleri olan Türkiye’ye sosyal entegrasyonun üzerine kurulmuştur. Çalışmada Suriyeli mültecilerin yeni ülkelerine ve beraber yaşamaya başladıkları Türk toplumuna sosyal entegrasyonlarının etkileyen unsurların neler olduğu ve bu sürecin Suriyeli mültecilerin gözünden nasıl gerçekleştiği yine onların kendilerine sorularak anlaşılacak istenmiştir.

Sosyal entegrasyon insanların toplumda beraber yaşadığı diğer bireylerle olan ilişkilerinin ve etkileşimlerinin hem niceliği hem de niteliği ile ilgili olan ve daha çok sosyoloji disiplini altında çalışılmış bir terimdir (Rubin, Watt ve Ramelli, 2012). Sosyolojik bir terim olarak doğmasına rağmen, sosyal psikoloji disiplini için de gruplar arası ilişkilerin yapısını ve dinamiklerini anlama noktasında önemlidir. Örneğin farklı etnik gruplar arasındaki temasın gruplar arasındaki ilişkiyi arttırıp önyargı ve çatışmayı nasıl azalttığını anlayabilmek için sosyal entegrasyon çalışmaları önemli bir rol oynamaktadır (Rubin vd., 2012; Martinovic vd., 2009).

Sosyal entegrasyon kavramı geçmiş literatürde sağlık çalışmalarıyla da bağlantılı olarak karışımıza çıkar. Örneğin zihin sağlığı ile sosyal entegrasyon üzerine çalışmalar bulunmaktadır (bkz. Rose vd., 2014; Rubin vd., 2012). Sosyolog Durkheim (1952) toplum ve sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemli olduğunu belirtmiştir (Berkman ve ark. 2000). Mevcut literatürde Durkheim’ in sosyal entegrasyon ve intihar çalışmalarından etkilenecek zihinsel sağlık ve sosyal entegrasyon üzerine yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (bkz. Rose vd., 2014; Rubin vd., 2012). Bu noktada literatürdeki bu boşluk, sosyal entegrasyonun yalnızca toplum perspektifinde değil bireysel bazda da çalışılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Entegrasyon tek taraflı bir süreçten ziyade, karşılıklı bakış açısını içeren etkileşimsel bir süreçtir (Valtonen, 1998). Bu sebeple hem göçmenler hem de ev sahibi toplumun üyelerinden oluşan iki yönlü bir değişim süreci olarak tanımlanabilir (Kiagia, 2010). Blau’ya (1960) göre, bir insanın bir gruba entegrasyonu diğerlerinin gözünde nasıl görüldüğüyle bağlantılıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere sosyal entegrasyon sadece çevreyle alakalı değildir, aynı zamanda sayısız sosyal psikolojik süreçle bağlantılıdır. Sosyal entegrasyon sürecinin hem göçmenler hem de ev sahibi topluma bağlı olması nedeniyle, bu durum gruplar arası ilişkiler perspektifine göre değerlendirilebilir. Bu noktada gruplar arası ilişkiler teorilerinin arasından, Gruplar Arası Temas Teorisinin (Allport, 1954) literatürdeki sosyal entegrasyonla ilgili önemli teorilerden biri olduğu görülmektedir. Allport (1954)’un öncülüğünde öne sürülen bu

teori, kısaca gruplar arası temasın iki farklı grup arasındaki önyargıyı azaltarak, gruplar arası ilişkileri iyileştireceğini iddia etmektedir (Pettigrew, Tropp ve Dovidio, 2006). Örneğin, mülteciler için sosyal entegrasyonun en önemli faydalarından biri, gruplar arası teması kolaylaştırması ve mülteciler ile ev sahibi toplum arasında gruplar arası ilişkileri iyileştirmesidir (Rubin vd., 2012).

Sosyal entegrasyon genel olarak önceki çalışmalarda daha çok durağan bir yapı gibi çalışılmasına rağmen, aslında son derece dinamik bir olgudur (Martinovic ve ark, 2009). Bu da bazı aktif etkenlerin süreç boyunca sosyal entegrasyonu etkileyebileceği anlamına gelmektedir. Örneğin, literatürde yer alan kesitsel bir araştırmanın sonucu, sosyal entegrasyonun göçmenlerin ev sahibi toplum üyeleriyle geçirdiği etkileşimin uzunluğuyla arttığını göstermiştir (Martinovic vd., 2009). Sonuç olarak, Suriyelilerin yaşadıkları bu iç savaşın başlangıcından itibaren Türkiye'ye sığınmaları nedeniyle, Türkiye'deki kalış sürelerinin uzunluğu onların sosyal entegrasyonu üzerinde etkili olabileceği anlamına gelebilir.

Adaptasyon ve entegrasyon terimleri genel olarak yakın anlamlı kullanılıyor olsa da, mevcut literatürde adaptasyon terimi daha çok çevresel koşulların değişmesi ile ilgili konulara odaklanmaktadır (Berry, 1997). Bununla birlikte, entegrasyon ise sadece çevre ile ilgili olmayıp aynı zamanda çeşitli sosyal psikolojik konularla da bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Örneğin, sosyal entegrasyon aile, din ya da politik süreçlerden (Wray, Colen ve Pescosolido, 2011) ya da sonradan gelen grupla ev sahibi grup arasındaki temasın kalitesinden (Rubin vd., 2012) etkilenebilmektedir.

Yukarıda belirtilen çalışmalarda da görülebileceği gibi, literatürde yer alan sosyal entegrasyon ile ilgili çalışmalarda görülen boşluklardan biri de sosyal entegrasyonun genellikle göç çalışmalarıyla yer almasıdır (bkz. Lizarraga, Mantecón & Huete 2015; Amit, 2010; Subirós, 2011, Scuzzarello, 2012). Sosyal entegrasyon terimi, geçmişte araştırmacılar tarafından genellikle göç bağlamında değerlendirilerek geçici sığınma ya da mültecilerle ilgili durumlardaki çalışmalara daha az rastlanmaktadır. Literatürdeki bu boşluk, bu araştırma için mantıklı bir gerekçe oluşturmuştur. Göçmenler ve mülteciler benzer özelliklere sahip olsa da özellikleri sosyal entegrasyon çalışmaları bağlamında dikkate değer farklılıkları da bünyesinde taşımaktadır.

Göçmen ve mülteci terimleri arasındaki temel farklardan ilki bir yerden bir yere yer değiştiren insanların amaçları, durumları, şartları bağlamında farklılaşmasıdır. Örneğin mülteci kelime anlamı olarak zulüm veya öldürülme korkusundan dolayı bulunduğu yerden zorla göç etmek zorunda kalan insanlar anlamına gelirken, göçmen olmak ise başka bir ülkede iş arama gibi çeşitli başka nedenlere dayalı yer değiştirme olarak da tanımlanmaktadır (Castles, 1986). Temel olarak, mülteciler silahlı çatışma veya zulümden kaçan kişilerdir ve ölüm riski taşırlar (Kızılk, 2019). Bununla birlikte göçmenlerin ise ölüm riski yoktur (Edwards, 2015). İkinci temel fark ise mültecilerin devam eden savaş ya da ülkelerinin içinde bulunduğu yönetsel ve politik durumlardan dolayı güvenliği sağlayamaması ve bu durumda kendi ülkelerine geri dönüş yapmalarının olanaksız olmasıdır. Mültecilerin aksine göçmenler istedikleri zaman kendi ülkelerine geri dönebilirler (Edwards, 2015). Bu farklar göz önüne alındığında, bu iki durumun kendine has özelliklere sahip olmasından dolayı ve günümüzde daha çok öne çıkan

mülteci krizleri nedeniyle yeni çalışmaların mülteciler bağlamında da arttırılması ihtiyacını doğurmuştur.

Literatürdeki mülteci çalışmalarına bakıldığında klinik bakış açısının yaygın olduğu ve genellikle savaşın ve şiddetine maruz kalmanın yarattığı travmalar araştırıldığı görülmektedir (bkz. Gabriel vd., 2011; Alexandar, David ve Grills, 2013; Spiegel ve Golub, 2014). Mülteci literatürünün, çocuklarla ve sağlıkla ilgili içeriğinin zengin olduğu görülür (Daud, Klinteberg ve Rydelius, 2008; Dura-Vila vd., 2012). Mülteciler hakkında birçok klinik çalışma olmasına rağmen, sosyal bilimler bakış açısıyla yürütülen daha az sayıda çalışma olması bu çalışmanın ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Mültecileri sosyal bağlamda konu alan çalışmalarına baktığımızda ise genellikle yeniden yerleşim, devlet ilişkileri, resmî kurumlar, siyasi ve resmi düzenlemeler gibi noktalarda değerlendirildiğini görürüz (bkz. Valtonen, 1998). Örneğin, literatürdeki yer alan niteliksel bir araştırmada, mültecilerin istihdam, barınma, eğitim ve yasal statü yoluyla sosyal entegrasyonu değerlendirilmiştir (Enekwe, 2016). Bu bağlamda bir diğer örnek ise, devletin mültecilerin adaptasyonunun önemli bir parçası olduğunu iddia eden Hein (1993)'ın çalışmasıdır. Bu nedenle, bu çalışma boyunca sosyal entegrasyon mevcut literatürden farklı bir şekilde ele alınacak ve mültecilerin sosyal ilişkileri, sosyal destekleri ve sosyal temasları gibi daha fazla insani ilişkilerini ele alan noktalara odaklanacaktır.

Diğer yandan geçmiş literatür bilgileri, Sivil Toplum Örgütleri (STK'lar) ve mülteciler arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin Sivil toplum kurumlarının kalkınma felsefelerinin Guatemalalı kadın mültecilerin Meksika'daki kadın eşitliğine katılımını ve ilerlemelerini nasıl etkilediğine vurgu yapan bir çalışma bulunmaktadır (Lizarraga vd., 2015). Bir başka örnekte ise Güney Kore'deki STK'ların Kuzey Koreli mültecilerin yeniden yerleştirilmesinde nasıl bir katkı sağladığı çalışılmıştır (Lee, 2015). Ayrıca STK'ların mültecilere karşı sorumluluklarını içeren bir çalışma da mevcut literatürde yerini almaktadır (Gerver, 2016).

Yukarıda değinilen literatür bilgileri ışığında, bu araştırma sosyal entegrasyonu daha çok sosyal çevre, sosyal ilişkiler, sosyal temas ve sosyal destek gibi daha çok sosyal bağlamda inceleyecektir.

Araştırma Amaçları ve Soruları

Yukarıda sunulan bu bilgiler ışığında bu araştırmanın amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiş ve sıralanmıştır:

- 1- Bu araştırma Suriyeli mültecilerin günlük hayatlarına dair sosyal entegrasyonunu etkileyen unsurlar hakkında birinci elden bilgi alarak, onların bu süreçleri hakkında derin bir anlayış kazanabilmeyi amaçlamaktadır.
- 2- Bu araştırma sosyal entegrasyonu değerlendirirken daha çok sosyal hayat, sosyal destek, sosyal ilişkiler gibi sosyal bağlantılara odaklanmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, bu amaçları gerçekleştirebilmek adına çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 1- Sosyal entegrasyonu kolaylaştıran ve zorlaştıran etkenler nelerdir?
- 2- Sosyal entegrasyon Suriyeli mülteciler için önemli midir?

Yöntem

Araştırma yöntemi, çalışmanın amaçlarına ve sorularına göre belirlenmiş ve nitel araştırma yöntemi uygun bulunarak Suriyeli mültecilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırma için toplam 15 katılımcı ile görüşülmüştür fakat ilk görüşme pilot görüşme olarak yapılmıştır. Pilot görüşme dışında, bu çalışma için toplam 14 katılımcı ile görüşülmüştür. Kadın ve erkek katılımcı sayısı eşittir. Tüm katılımcılar 25 ve 43 yaşları arasında olup yaş ortalamaları ise 31.14 olarak saptanmıştır. Katılımcıların Türkiye’de yaşama süreleri en az 1.5 yıl, en çok 5 yıl arasında değişmektedir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda bu sürelelere dikkat edilerek katılımcı seçilmiştir. Katılımcıların 11 tanesi İstanbul’da, 3 tanesi ise Düzce’de ikamet etmektedir. 6 katılımcı Arap, 6 katılımcı Çerkes, 1 katılımcı Kürt ve 1 katılımcı da Türkmen olmak üzere farklı etnik kökenlere sahiptir. Yine araştırmanın amaçları doğrultusunda bu çeşitliliğe önem verilmiş ve farklı etnik köken ve kültürlerden gelen katılımcıların sosyal entegrasyonu nasıl etkilendiği anlaşılmak istenmiştir. Katılımcıların 11’i üniversite mezunu, diğer 3’ü ise ilköğretim mezunudur. 10 tanesi evli, 4’ü ise bekar’dır.

Katılımcıları seçerken önceden belirlenen dört ana kriter bulunmaktadır. İlk olarak katılımcıların 25 ile 45 yaşları arasında yetişkin Suriyelilerden oluşması hedeflendi çünkü bu çalışmaya özellikle yetişkinlerin sosyal entegrasyon süreciyle ilgilenmektedir. İkinci kriter, tüm katılımcıların Türkiye Cumhuriyeti tarafından yasal olarak geçici koruma altında olmalarıydı. Böylece onların geçici koruma altında sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerden faydalanan olmaları ön şartı sağlandı. Üçüncüsü, tüm katılımcıların Türkiye’de en az 6 ay geçirmeleri gerekiyordu, çünkü bu sürenin sosyal bütünleşmeyi uygun şekilde değerlendirmek için gerekli olduğu düşünüldü. Son olarak, tüm katılımcıların kendilerini İngilizce veya Türkçe olarak rahatça ifade edebilmeleri gerekiyordu çünkü araştırmada tercüman kullanılmadı. Katılımcılar ile araştırmacı aracısız olarak görüşürüldü ve katılımcıların kendilerini bu iki dilden birinde rahatça ifade edebilmesine dikkat edildi.

Bu çalışma gönüllülük esasına dayalı gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar gönüllü olarak bu çalışmaya katılmayı kabul etmişlerdir. İlk olarak bazı katılımcılara sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ulaşılmış daha sonra ise araştırma popülasyonumuzun ulaşılmaması zor özellikler taşıması sebebiyle (Matthew ve Ross, 2010) kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak diğer katılımcılara ulaşılmıştır.

Prosedür

Öncelikle bu çalışmaya Surrey Üniversitesi Sağlık ve Medikal Bilimleri Fakültesi’nin etik onayı alınarak başlanmıştır. Çalışmanın başından sonuna kadar katılımcıların isim ve kişisel bilgileri saklı tutulmuş, anonimliği sağlayabilmek adına isimleri değiştirilerek kullanılmıştır.

Bu araştırma için yürütülen görüşmelerin 11 tanesi İstanbul’da, 3 tanesi ise Düzce’de ger-

çekleştirilmiştir. En kısa görüşme 23 dakika en uzununu ise 75 dakika sürmüştür. Katılımcıların görüşme boyunca ses kayıtları alınmış ve sonra bu ses kayıtlarının bire bir yazı dökümü yapılmıştır. Araştırmacı Arapça bilmediğinden katılımcılara görüşme dili olarak Türkçe ya da İngilizce tercihi sunulmuş, katılımcılardan kendilerini en iyi şekilde ifade edebileceklerini düşündükleri dili seçmeleri istenmiştir.

Görüşmelerin yarısı Türkçe yarısı ise İngilizce olarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süresi toplam 22 gün sürmüştür. Görüşmelerden önce katılımcılara bilgilendirme formu verilmiş ve katılmayı onayladıklarına dair onay formu imzalatılmıştır. Ayrıca görüşmeden önce demografik bilgilerini içeren bir form da doldurulmuştur. Görüşme formunu da içeren tüm bu belgeler araştırma sürecinden önce hem Türkçe hem İngilizce olarak hazırlanmıştır.

Araştırma Araçları

Daha önce belirtildiği üzere bu çalışma araştırma soruları gereği niteliksel bir araştırmadır. Bu sebeple de araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Görüşme ya da diğer adıyla mülakat yöntemi, nitel araştırmalarda en çok tercih edilen yöntemlerden biridir (Mason, 2002, s.63). Suriyeli mültecilerin sosyal entegrasyonlarının kendilerine göre nasıl gerçekleştiğine dair daha derin bir anlayış kazanabilmek adına bu yöntem tercih edilmiştir. Bu tercihin bir diğer nedeni ise yarı yapılandırılmış görüşmelerin araştırmacıya katılımcıların hayatlarındaki belirli bir problem hakkında konuşabilme imkânı tanımasıdır (Willig, 2008, s.24). Ayrıca bu araştırmanın ontolojik pozisyonu insanların görüşlerini, deneyimlerini, anlayışlarını ve etkileşimlerini önelediğinden (Willig, 2008, s.24), bu çalışmanın yapısına en uygun araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme belirlenmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır ve açık uçlu sorular içermektedir. Her soru kendi içinde açıcı sorular da içermektedir. Görüşme formunun, araştırmaya başlamadan önce yapılan pilot görüşme sonrasında bazı eksikleri belirlenmiş ve soru sayısı ve kapsayıcılığı artırılarak son hali verilmiştir. Sorulan soruların hepsi Suriyelilerin Türkiye'deki yeni yaşam deneyimleri üzerine odaklanmıştır. Katılımcıların Suriye'deki geçmiş hayatlarına ya da savaş anılarını hatırlatacak herhangi bir sorudan kaçınılmıştır.

Analitik Çerçeve

Analiz aşamasına geçmeden önce sağlıklı bir analiz süreci yürütebilmek için her görüşme ses kaydının kelimesi kelimesine yazıya dökümü gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi tematik analiz yöntemiyle Braun ve Clark (2006) 'ın basamakları takip edilerek gerçekleştirilmiştir. Analiz yöntemi olarak tematik analiz seçilmesinin iki ana sebebi vardır. Konuşma analizi ya da söylem analizi gibi diğer nitel analiz yöntemleri belirli bir teorik ya da epistemolojik alt yapıya dayanmasına rağmen tematik analiz temelde bağımsız bir teori ve epistemolojiye sahiptir (Braun ve Clarke, 2006). Bu nokta, bu çalışmanın en başında belirli bir teorik konum bulunmadığından dolayı tematik analizin tercih edilmesinin nedenlerinden biridir. Ayrıca, araştırma soruları, veri toplama tekniği ve veri analizi yönteminin birbiriyle ilişkisi göz önüne alınarak (Willig, 2008, s.22), tematik analizin bu araştırma için en uygun analiz yöntemi olduğuna karar verilmiştir.

Analiz süreci bir niteliksel analiz programı olan NVivo kullanılarak yapılmıştır. Görüşmeler kelime kelimesine yazıya döküldükten sonra, tüm yazı dökümleri NVivo'ya yüklenmiş ve defalarca verilerin üzerinden geçilmiştir. Bu okumalarla birlikte verilerin ilk kodlamaları yapılmıştır. Türkçe veriler Türkçe olarak, İngilizce veriler ise İngilizce olarak kodlanmıştır. Uzun bir kod listesi oluşturulduktan sonra hepsi hiyerarşik şekilde alt alta getirilerek birleştirilmiş ve birbiriyle benzer olanlar aynı başlık altında toplanmıştır. Benzer kodlar yeniden birleştirilerek alt temalar ve ana temalar oluşturulmuştur. Tüm temalar tekrar gözden geçirilerek ana temaların ve alt temaların son hali verilmiş ve araştırmanın tematik şeması oluşturulmuştur.

Bulgular

Veri toplama sürecinden sonra yapılan tematik analiz neticesinde toplam 5 tema ve 14 alt tema belirlenmiştir. Belirlenen bu 5 ana tema sırasıyla “Türkiye’ye Dair Değerlendirmeler”, “Günlük Hayatla İlgili Problemler”, “Dil Bariyeri”, “Sosyal Hayat”, ve “Türkiye ve Suriye Karşılaştırması”dır. “Türkiye’ye Dair Değerlendirmeler” teması 4 alt temayı içeren en büyük temadır. 14 katılımcının hepsi bu tema üzerine konuşmuş ve toplam 163 alıntı yapılmıştır. “Günlük Hayatta Yaşanan Problemler” ikinci büyük temadır ve 5 alt tema içermektedir. Yine katılımcıların hepsinden toplam 63 alıntı yapılarak oluşturulmuştur. “Dil Bariyeri” teması katılımcıların hepsinden alınan 44 alıntından oluşmuştur ve alt teması yoktur. “Sosyal Hayat” teması 11 katılımcıdan alınan 42 alıntından oluşmuş ve 3 alt tema içermektedir. Son tema olan “Türkiye ve Suriye Karşılaştırması” ise 2 alt tema içermektedir ve 12 katılımcıdan toplam 31 alıntı yapılarak oluşturulmuştur. Aşağıda sırasıyla tüm temalar örnek alıntılarla birlikte incelenecektir.

Türkiye’ye Dair Değerlendirmeler

Suriyeli mültecilerin ev sahibi ülke olarak Türkiye’ye dair değerlendirmeleri ve atıfları onların sosyal entegrasyonunu etkileyen önemli bir faktör olarak bulgulanmıştır. Bu ana tema en yüksek alıntı sayısına sahip en büyük temadır ve “Türkiye’ye dair duygular”, “Türkler hakkında değerlendirmeler” ve “Yaşanılan şehirler”, “Kendini Türkiye’nin bir parçası olarak görme” olmak üzere toplam 4 alt tema içermektedir. İlk olarak Düzce’de yaşayan ve İngilizce öğretmenliği yapan 33 yaşındaki Sine Türkiye’yi diğer ülkelerle yaptığı kıyaslamalar sonucunda şu şekilde değerlendiriyor:

Sine: Kendi ülkemle, başta Suriye ve diğer yerlerle karşılaştığımda Türkiye diğer yerlere göre gerçekten çok daha iyi ve gittiğim yerlere göre kendimi burada çok daha iyi görebiliyorum. Bilmiyorum Türkiye’ye taşınmadan önce Dubai’de yaşayıp Dubai’de çalışmak gibi bir yaşam amacım vardı. ... Türkiye’de Suriyeliler tıpkı Türk vatandaşları gibi havalimanından pasaportumuzu göstererek ülkeye girdik. Kıyasladığımızda Dubai bir Arap ülkesi, Türkiye değil ama Dubai’deki o havaalanında saatlerce kuyrukta bekledik ve havaalanında tüm Suriyelilere çok kötü muamele yapıldı. Türkiye’de ise Suriyelilere Türk vatandaşlarıyla eşit şekilde davranıldı. Bir düşünün, bir ülke size bu fırsatları veriyorsa. Bu çok büyük bir şey, çok şey ifade ediyor.

Aynı katılımcı Sine Türkleri de birçok olumlu özellikle birlikte tanımlıyor. Bu pozitif yön-deki atıfların ve Türk insanının genel özellikleri ile ilgili yaptığı olumlu değerlendirmelerin sosyal entegrasyonu kolaylaştıran etkisinin olduğunu söylemek mümkün:

Sine: Türk insanı, her şeyden önce çok misafirperver, sıcak bir kalbe ve sert bir mizaca sahip. Size hep yardıma hazırlar ve sizin için her şeyi yaparlar ve özellikle yabancı birinin kendi dilini, Türkçe dilini kullandığını gördüklerinde bunu gerçekten takdir ediyorlar. Türkçe konuşan bir yabancı onlar için bir mutluluk sebebi gibi. Ve gerçekten faydalı insanlar. Türkler kadar yardımsever insanlar görmedim. Komikler ve espri yapmayı severler. Bu çok iyi.

Katılımcıların yaşadıkları şehirlere dair yaptıkları değerlendirmeler de onların Türkiye'ye uyum sağlamaları ve entegre olmalarını etkileyen bir faktör olarak bulgulanmış ve bu sebeple bir alt tema olarak oluşturulmuştur. İstanbul ve Düzce'de olmak üzere Türkiye'nin iki farklı şehrinde gerçekleştirilen mülakatlarda iki farklı şehir için de katılımcılardan çeşitli atıflar ve değerlendirmeler gelmiştir. Bu değerlendirmelerden birinin sahibi olan Leyla, 25 yaşında, İstanbul'da ikamet eden bir mimardır. Kendisi İstanbul'a dair duygularını, bu şehrin onda yarattığı izlenimleri, kısaca İstanbul ile kurduğu ilişkiyi aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

Leyla: Burada çok fazla arkadaş edinemedim ama İstanbul benim arkadaşım gibi oldu, giderek daha da yakın arkadaşım oluyor. Mimar olduğum için elbette şehri keşfetmeyi, binayı, mimariyi keşfetmeyi seviyorum ama bir bakıma da İstanbul'la duygusal bir bağ kurdum. Doğduğum şehirmiş gibi hissediyorum. İstanbul'da doğduğumu söylüyorum. Kendimi uzun bir süre yaşamamış olsam bile buralı gibi görüyorum. İstanbul'a ilk geldiğimde gerçekten içimde bir şeylerin doğduğunu hissettim. Bazen Instagram 'da paylaşım yapıyorum, İstanbul'da doğduğumu söylüyorum.

Türkiye'ye dair duygular, örneğin Türkiye'yi sevmek ise sosyal entegrasyonu etkileyebilecek bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılardan Bekir 35 yaşında İstanbul'da yaşamaktadır ve Türkiye'yi sevdiğini ve bu yüzden Avrupa'ya gitmek istemediğini şu şekilde ifade etmektedir:

Bekir: Mesela benim çok arkadaş var orada Avrupa'da, hep gitti onlar Avrupa'ya ben gitmedim. Neden, orayı sevmiyorum, gerçekten Türkiye'yi seviyorum. O yüzden kaldım burada.

Günlük Hayatla İlgili Problemler

Katılımcıların günlük hayatta karşılaştıkları çeşitli problemlerini içeren alt temadır. İş hayatında ya da eğitim hayatında karşılaştıkları zorluklar, resmi işlemlerini yürütürken yaşadıkları problemler, barınma veya günlük hayatta yaşadıkları maddi zorluklar öne çıkmaktadır. Bu tema, problemler üzerine kurulu olduğundan entegrasyonun olumsuz şekilde etkileyen bir etken olarak ön plana çıkmıştır ve toplam 5 alt tema içermektedir: “Ekonomik problemler”, “Eğitim problemleri”, “Konaklama problemleri”, “İş hayatıyla ilgili problemler”, “Resmi işlerle ilgili problemler”. Katılımcıların belirttiği üzere onların sosyal uyumunu etkileyen, günlük hayatta yaşadıkları problemlerin başında ekonomik zorluklar ve geçim sıkıntısı

gelmektedir. Hayriye 33 yaşında çocukları olan bir ev hanımı olarak, eşinin iş bulamamasının onları ne kadar zorladığını şöyle açıklıyor:

Hayriye: Zorlaştıran şey aslında işsizlik. İşsizlik çok zor bir şey. Geçen sene temmuz ayında, dolaylarında çalıştı, aynı bu günlerde tam Ramazan'ın bu günlerinde oturduk. Bayram ettiler. Ondan sonra çalışmadı. Bir haftadır çalışıyor. Bir aylıkta çalışıyor. Elhamdülillah, Rabbim e şükürler olsun. Bu sene çok zor geçti ama gene de Elhamdülillah. Gene de ayakta duruyoruz Elhamdülillah. İnsan her türlü çabalaması lazım ... İşte ne diyorum, parasızlık. Parasızlık çok zor. Eğer para olmasa ... Her şey burada paradır. Her şey pahalı biliyorsunuz. Kira, elektrik, su hepsi pahalı. Gıda, yemek her şey pahalı. Ne destek gelirse dışarıdan, yaşamana yardımcı oluyor.

Diğer bir problem özellikle İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin değindiği konaklama problemidir. Kira fiyatlarının fazlalığı ya da kötü durumdaki evlerin mültecilere yüksek fiyatlarla kiralanıyor olması Suriyeli mültecilerin günlük hayatta yaşadıkları bir diğer problem olarak ortaya çıkmaktadır. 33 yaşında İstanbul'da yaşayan üç çocuk sahibi Zehra, durumunu şu şekilde açıklıyor:

Zehra: Biz eve ilk geldiğimizde oturulmuyordu. Yemin ederim oturulmuyordu. Bir ahır. Duvarlar bütün nemli, yerlerde kurtlar böyle yürüyor. Pislik çirkef içindeydi, korkuyorsun yani uyumaya korkuyorsun. Ama yaptık. Boyladık, temizledik. Bu evde ne ararsan vardı çöplük. Ben onları üç gün boyunca çöpe döktüm. Sonra buraları boyadım. Ama çocuklarıma göstermedim o halini, onlar teyzelerinde kaldılar. Üç gün boyunca temizledim. Mutfakta kurtlar yürüyordu. İşte eve benzedi biraz sonra çocukları getirdim. Yani yazık yani, bodrum katlarda güneş girmiyor. Hiçbir şeyi yok.

Aynı şekilde Zehra, geçim sıkıntısının ve ekonomik şartların hem kendisinin hem ailesinin sosyal hayatını ve sosyal ilişkilerini de olumsuz etkilediğini belirtiyor.

Zehra: Yapamıyorsun şu anda bunları. Çocuğumu götürüyüm gezdireyim yapamazsın. Sadece şu parka götürüyorsun bir iki liralık dondurma alıyorsun bu yani. Ama çocuğumu götürüyüm karşı tarafı gezdireyim, ya da Gaziantep'e götürüyüm anneanesi orada bayramda o yok yani. Hani sosyal diyorsun ya ondan kopuksun. Sadece telefonlarla görüşebiliyorsun. Mesela çocuklar yalvarıyorlar anne gidelim bayrama gidelim diye. Tamam gidelim de nereye, bugün hesap ediyorum git gel az değil. Yol paraları çok. Ama bu ev kiralari hallolsa her şey hallolur. Hem kendim için, hem bütün Suriyeliler için bunu söylüyorum. Hiçbir sıkıntı kalmaz.

Katılımcılar, iş hayatında yaşadıkları bazı zorlukları da vurgulamışlardır. Bunun iki ana sebebi olabilir. Birinci sebep, tüm katılımcıların yetişkinlerden oluşması ve genellikle çalışmak zorunda olduklarından aktif bir iş hayatına sahip olmalarıdır. İkinci sebep ise Suriye'deki ve Türkiye'deki çalışma şartları ve iş hayatı arasında bazı farklılıkların olmasıdır. Bu iki alt başlık arasında bir ilişki vardır. Örneğin, bazı katılımcıların ifadelerine göre, Türkiye'deki çalışma saatleri Suriye'ye göre daha uzundur ve çalışma koşulları da daha zordur. Örneğin Ferah'ın ifadelerine şu şekildedir.

Ferah: *Ayrıca, kaçırduğım bir nokta var. Suriyeliler ve Suriye daha az saat ve daha rahat koşullar altında çalışıyor. Buraya geldiklerinde eğitilmiş veya değil. Kardeşim eğitilmiş değil ama burada çok zorlanıyor, acı çekiyor. Mesela ben çok çalışmayı seviyorum çünkü hoşuma gidiyor. Bazı arkadaşlarım bundan hoşlanmaz, ama çok çalışmayı sevdiğim için hayatımda bir şey yaptığımı hissediyorum. Bu benim ilkele-rim gibi. Ama kardeşim, çalışma saatleri çok fazla acı çekiyor, diğerlerinden daha az hizmet alıyor, tatil yok, bu yüzden ...*

Dil Bariyeri

Dil Bariyeri teması entegrasyonu etkileyen bir diğer önemli unsurdur ve katılımcıların hep-sinin üzerinde durduğu bir zorluktur. Katılımcılar için Türkçe öğrenmek, Türkçe'yi günlük hayatta aktif şekilde kullanabilmek entegrasyonu olumlu etkilerken, aksi durumun ise enteg-rasyonu olumsuz etkilediği söylenebilir. Katılımcılar ana dilleri olan Arapça dışında İngilizce bilmelerine rağmen Türkiye'de yaşamak için İngilizce biliyor olmanın önemli olmadığını belirttiler. Türkiye'de İngilizce veya Arapça günlük hayatta insanlar tarafından konuşulan bir dil olmadığından Suriyeliler, yaşamlarını sürdürebilmek ve insanlarla iletişim kurabilmek için Türkçe öğrenmek zorundalar. Türkiye'de dört yıldır yaşayan 27 yaşındaki Nart bu konu-yu şu şekilde dile getirmiştir:

Nart: İstanbul'a gittim. Türkçem o kadar iyi değil ve orada İngilizce bilen çok fazla insan yok, sadece birkaçı var. Sıfırdan başladım. Eğer Türkçe bilmezseniz, gerçekten alışveriş yapamazsınız, berbere bile gidemezsiniz, Türkçe konuşmadığınızda ekme almak gibi temel şeyleri bile yapamazsınız.

Katılımcıların hepsi özellikle Türkiye'ye ilk geldiklerinde karşılaştıkları en büyük sorunlar-dan biri olarak dil bariyerinden bahsetmişlerdir. Dil, aynı zamanda insanların sosyal hayatı ve sosyal ilişkileri ile doğrudan ilişkili bir faktördür. Bu çok doğal bir ilişki çünkü dil aslında aynı zamanda bir iletişim ve sosyalleşme yöntemidir. Yeni bir ülkedeki insanlarla iletişim kurmak için bir ön koşuldur. Buna örnek olarak Rabia'nın aşağıdaki hikayesi bunun önemini göstermektedir. Rabia 26 yaşında, dört çocuk annesi bir kadın ve ailesi 4.5 yıldır Türkiye'de yaşıyor. Türkiye'ye ilk geldiğinde hiç Türkçe bilmediği ve ardından Türkçe öğrenmeye başladıktan sonra nasıl değiştiğini anlatıyor.

Rabia: İlk geldiğim zamanlar, kendimi insan gibi hissetmedim. Suriye'den ayrıldıktan sonra öldüm. Sanki farklı bir ruhum var, farklı nefes alıyordum. Açıklayamadığım bir şeyi açıklamak istediğimde *her şey bana farklı geldi. Sonra yavaş yavaş yavaş yavaş hayat rahatladı*, açılmaya başladı. Ne zaman açıldı? Dili öğrenmeye başladığımda biraz konuşmaya başladım, komşular ve arkadaşlarımla oturmaya başladım...

Sosyal Hayat

Sosyal hayat ve toplumun her kesiminden insanla kurulan sosyal ilişkiler sosyal enteg-rasyon için önemli unsurlardan biridir. Bu sebeple sosyal entegrasyon değerlendirilirken sosyal ilişkileri derinlemesine incelemek bu çalışma için önemlidir. Bu ana temanın üç alt

teması vardır: “Suriyelilerle kurulan sosyal ilişkiler”, “Türklerle kurulan sosyal ilişkiler” ve “Çocukların sosyal hayatı”. Katılımcılar sahip olduğu sosyal hayatı ve sosyal ilişkileri anlatırken gerektiğinde hem kendi iç grupları olan Suriyeli arkadaşları, dostları ya da akrabalarından, hem de dış grup olan Türk arkadaş ve dostlarından bahsetmişlerdir. Bununla beraber *çocuk sahibi olan katılımcılar için, çocuklarının sosyal hayatı, onların kurduğu sosyal ilişkiler üzerine* de konuşmuştur. *Örneğin Zehra, Suriyeli arkadaşlarından bahsediyor ve bu ilişkinin onların Türkiye’ye alışmasında etkisini şu şekilde açıklıyor:*

Araştırmacı: *Burada kendine en yakın kimleri hissediyorsun?*

Zehra: *Arkadaşlarım. Benim iki tane arkadaşım vardı İstanbul’da. Ben onları Suriye’deyken tanıyordum. Arkadaş çok yakın arkadaşlarımdı onlar. Abla kardeş gibilerdi benim için. Suriye’den tanıyordum. On yıllık arkadaşım. Onların İstanbul’da olması bana cesaret verdi. Gel dediler korkma biz buradayız. Biz şöyle yaparız böyle yaparız dediler*

Araştırmacı: *Onlarla her şeyi istediğin gibi konuşabiliyor musun?*

Zehra: *Evet her şeyi, bir kişi kız arkadaşım yani onunla her şeyi yani bir şeyi içimde bırakmam yani her şeyi anlatırım ona, paylaşırım her şeyi.*

Aynı şekilde bir diğer katılımcı Nimet, Türkiye’de başka Suriyeli akrabalarıyla tatile gittiklerini, sık sık görüşmeye çalıştıklarını anlatıyor:

Nimet: *Mesela benim amcam Kadıköy’de her 20 günde buluşuyoruz mesela bayramda İstanbul’da hariç tatile gittik beraber gittik. Benim teyzem Başakşehir’de orda buluşuyoruz. Ben çok görüşmek istiyorum ama zaman hiç yok mesela. Benim kuzenim var onlarla da az görüşüyoruz ama konuşuyoruz hep konuşuyoruz. Başka kuzenim Esenler’de bazen buraya geliyor görüşüyoruz.*

Suriyeli arkadaşlıklarının yanı sıra Türklerle kurulan arkadaşlık ve dostluklar, *Türk komşularla beraber olmak*, diğer bir tanımla aktif bir sosyal hayata ve sosyal desteğe sahip olmak da Suriyelilerin Türkiye’ye entegrasyon sürecinde *öne çıkan bir faktör olarak değerlendirilebilir*. Hayriye bununla ilgili olarak kendisinin Türk komşularından ve arkadaşlarından aldığı sosyal desteğin iyileştirici etkisini şöyle anlatıyor:

Hayriye: *Ben burada 4-5 tane aile tanıyorum, evet, ilk geldim bana çok destek verdiler. Mesela biri vardı Fatoş abla, o Türk’tür. Allah ondan razı olsun. Ben onu sanki benim bacımdır, ablamdır ben onu çok seviyorum çünkü o bize çok destek verdi. Ben hamileydim.9 aylık hamileydim. Doğum yapacaktım. 7 aylıktım ben oraya geçtim. Bana çok ilgilendi. Çok destek verdi. Mesela bu kadar dil bilmiyordum ben. Dil bilmiyordum bu kadar konuşmayı falan filan çok zor geliyordu bana. Beni hastahaneye götürdü, beni doktorlara götürdü bana her şey yani çok destek oldu. Bir de bizim komşumuz vardı bizim karşımızdaydı Nermin abla. Nermin abla çok iyi bir insan 4-5 çocuğu var kocası öğretmen. Şu an kurs açmış kocası, iyi insanlar iyi aileler. Bir de*

Ayşe Hoca vardı. Ayşe hoca dünyanın en iyi insanıdır. O dünyadaki en iyi insandır. Bir tanedir, Allah rahmet eylesin. Bir senedir, Nisan'a yakın kışın içinde vefat etti o. Bir kızı var Şeyma. Bunlar iyi insan. Ben nasıl diyeyim kendi ailemden daha çok seviyorum onları. Onlar çok iyi insanlar.

Aynı şekilde Rabia, komşularıyla kurduğu ilişkinin ve sosyal desteğin etkisini şu şekilde anlatıyor:

Rabia: Hem burada rahat var, insanlar çok iyi. İlk önce insanlar, komşular çok iyi. O yüzden rahat hissediyorum. İnsanlara alışınca sohbet muhabbet edince zorluklar azaldı, atlattım. İnsanlar içine girince çabuk herkes beni seviyorlar, çağırmak istiyorlar, herkes benimle oturmak istiyor bu bana çok iyi geldi.

Türkiye ve Suriye Karşılaştırması

Bu tema Türkiye ve Suriye arasındaki temel benzerliklerin ve farklılıkların katılımcıların sosyal entegrasyonu üzerinde aslında nasıl bir etkiye sebep olduğunu açıklayan bir temadır. Bu ana temanın “Benzerlikler” ve “Farklılıklar” olmak üzere iki alt teması bulunmaktadır. Benzerlikler, ortak dine, ortak geçmişe, benzer kültürel özellikler gibi iki ülkenin sahip olduğu benzerliklere odaklanır. Farklılıklar alt teması ise bazı temel farklılıklara vurgu yapan alt temadır. Bu noktada iki ülke arasındaki bu benzerlikler genellikle uyumu ve entegrasyonu kolaylaştırırken, farklılıklar ise zorlaştırmaktadır. Örneğin Suriye ve Türkiye birbirine komşu ülkelerdir ve Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altında ortak bir tarihe sahiptir. Bu ortak geçmişe sahip olmak ve aynı dine mensup olan iki ülke olmak genellikle bahsedilen ortak yanlardır ve entegrasyonu kolaylaştıran bir etken olarak ön plana çıkmıştır. Katılımcıların çoğu, entegrasyonlarını kolaylaştıran bir faktör olarak iki ülkenin de Müslüman ülke olmasından bahsetmişlerdir. Örneğin 35 yaşında olan ve 3.5 senedir İstanbul’da yaşayan Bekir, iki ülkenin ortak bir dine sahip olmasının onun entegrasyonunu kolaylaştırdığını düşünüyor.

Bekir: Din benim için en kolay sebep. Çok kolay. Fark yok, aynı gelenek. Burada ve orada ayıp, burada ve orada günah ... Hepsi aynı. Bu yüzden bu yere çok kolay alıştım. Çok fazla fark yok. Yani en baştan, biz burasını seviyoruz. Mesela Halep ile Türkiye arasında fark yok. Nasıl diyeyim sana yani. Şu an normal çalışıyorum, her yerde normal çalışıyorum. Herkes bir kelime yanlış bir şey söylemedi. Ben 4 sene de bir kelime yanlış şey duymadım. Hiç fark yok, ben geldim Türkiye'ye, hiç fark yok.

Bekir gibi bir diğer katılımcı Leyla da Ramazan ayı, bayramlar ya da ezan sesi duymak gibi benzerliklerin Türkiye’ye yabancı hissetmemesine sebep olduğunu düşünüyor. Alışkın olduğu dini hayatı Türkiye’de de aynı şekilde yaşamak onun burada yabancı gibi hissetmemesini sebep olduğunu söylüyor:

Leyla: Buradaki geleneklere alışkınım. Buradaki yaşama alışkınım. Her gün ezan sesi duymaya alışkınım. Ramazan ayına alışkınım, bayram. Bu gelenekseller paylaşıyor. Bir şekilde, artık yabancı değilsin. Bazen, bir yabancı gibi hissetmediğim tek zamanın, ezan sesi duyduğum an olduğunu söylüyorum.

Türkiye ve Suriye arasındaki farklılıklar ise katılımcılar tarafından genellikle entegrasyonu etkileyen olumsuz bir faktör olarak belirtiliyor. Örneğin Süleyman 31 yaşında, İstanbul'da yaşayan evli ve bir çocuk babası. Türkiye ve Suriye arasındaki dil ve kültür farkının onların buraya uyumunu nasıl etkilediğini şu şekilde anlatıyor:

Süleyman: Öncelikle dil farkı ve kültür farkı var. Çünkü Türklere çok benzesek bile farklı alışkanlıklarımız var ve bu da aslında pek çok soruna yol açıyor. Mesela Türk insanı konuşurken sesini yükseltmez. Çünkü dilleri o kadar ince ve dudaklarından çıkıyor ki sesi yükseltmeye gerek kalmıyor. Ama Araplar olarak biz olarak buna mecburuz. Bu bizim dildeki seslerden kaynaklanıyor, insanlara bağırma çalıştığımız için değil. Ama gerçekten çok kızabiliyorlar buna. Otobüste, metroda, metrobüste çoğu kişi buna kızdığı için telefona cevap vermemeye çalışıyoruz. Sesini duyduklarında sana kötü gözle bakıyorlar.

Süleyman ayrıca bir diğer farklılık unsuru olarak Suriyeli kadınların başörtülerini örtme tarzının Türk kadınlarından farklı olmasının onların toplum içinde fark edilmelerini sağladığını anlatıyor. Bu durumun, yani kolayca fark ediliyor olmalarının ise aslında onları günlük hayat içinde olumsuz etkilediğini belirtiyor.

Süleyman: Bir diğer fark da Suriyeli kadınların başörtüsünü başka bir şekilde örtmeleri, böylece Türklerin kimin Suriyeli olduğunu anlaması. Yani bazen sırf Suriyeli olduğu için bebekli falan olmasına rağmen yer vermiyorlardı. Bir defasında birisi yaşlı bir kadına yer vermiş. Suriyeli olduğunu öğrenince üzülüyor, Suriyeli olduğunu bilsem asla yerimi vermem diyor. Aslında gerçekten kötüydü çünkü o bir insandı.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye sosyal entegrasyonunu kolaylaştıran ve zorlaştıran sosyal etkenlerin neler olabileceğini, Suriyeli mültecilerin kendilerine sorarak araştırmaktadır. Yürütülen mülakatlar ve yapılan analizler sonucunda, sosyal entegrasyonu etkileyen toplam beş farklı ana tema ve bu temaların altında 14 alt tema oluşturulmuştur. İkinci araştırma sorusu da yine bu sosyal entegrasyon sürecine bağlı olarak "Suriyeli mülteciler için sosyal entegrasyon önemli midir?" sorusuydu. Bu sorunun hem bireysel hem de toplumsal boyutları olması nedeniyle iki farklı düzeyde yanıtlanması gerekmektedir. Öncelikle katılımının sosyal entegrasyonundan bahsetmeden önce sosyal entegrasyonun gerçekten önemli olup olmadığını anlamak bir zorunluluktur. Bu nedenle katılımcıların entegre olmayı isteyip istemediklerini görmek önemlidir. Katılımcıların çoğunluğu sosyal entegrasyonun kendileri için önemli olduğunu doğrudan ifade etmiştir. Bireysel düzeyde entegrasyon talebi, Türkçe öğrenmeye istekli olmak, yeni arkadaşlar edinmek, yeni bir sosyal hayata sahip olmak, Türkiye'de mülk satın almayı istemek gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu noktada sosyal entegrasyonun bireysel düzeyde tüm katılımcılar için önemli olduğu söylenebilir. Toplumsal düzeyde sosyal entegrasyon, bireysel perspektifle birlikte sosyolojik perspektifi de içerir. Örneğin kendilerini Türkiye'nin bir parçası olarak görmek ve Türk toplumunun kendilerini kabul etmesini istemek de toplumsal düzeyde entegrasyona dair işaretler sunmaktadır. Bu nedenle Türkiye'ye entegre olmak onlar için toplumsal düzeyde de önemlidir diyebiliriz.

Bu çalışmanın mevcut literatüre en önemli katkılarından biri Suriyeli mültecilerin kendi entegrasyonları hakkında, kendi ifadeleriyle değerlendirme yapmalarına olanak sağlamasıdır. Mülteciler hakkında çok fazla istatistiksel bilgi olmasına rağmen bu şekilde onların sosyal entegrasyonlarına kendi değerlendirmelerine, günlük hayattaki problemlerine, söylemlerine, sosyal ilişkilerine odaklanan bir niteliksel çalışmaya ihtiyaç bulunmaktaydı. Bununla birlikte, bu çalışmanın diğer güçlü tarafı mültecilerin bire bir kendi ifadeleriyle yürütülmüş olmasıdır. Sosyal entegrasyon daha çok sosyolojik bakış açısıyla yoğurulan bir kavram olması nedeniyle, bu kavrama sosyal psikoloji perspektifi kazandırılması önemlidir. Araştırma neticesinde bulguların daha geniş popülasyonlarda nicel çalışmalarla desteklenebilmesi gelecek çalışmalar için iyi bir gelişme olacaktır.

Bununla birlikte araştırmanın elbette sınırlılıkları da bulunmaktadır. İlk olarak sosyal entegrasyonun iki taraflı bir süreç olduğu (Klagia & Maria, 2010) bilinmesine rağmen, zaman kısıtlılığı yüzünden bu çalışmada sadece Suriyeli mülteciler ele alınabilmiştir. Gelecekteki çalışmaların iki tarafı da kapsaması yararlı olacaktır. İkinci kısıtlılığı sadece yetişkin Suriyelilere odaklanmasıdır. Çocuklar ya da daha yaşlı kesim için de farklı entegrasyon koşullarından söz edilebilir. Diğer bir nokta ise yalnızca şehirde yaşayanlarla görüşme yapılmasıdır. Örneğin kamplarda ya da daha kırsal kesimlerde yaşayan mültecilerin durumları değerlendirilememiştir. Son olarak, bu çalışmada mülakatlar katılımcıların kendi ana dilleri dışında ikinci dilleriyle (Türkçe veya İngilizce) yapılmıştır. Bu durumun onların kendilerini ifade seviyelerini kısmen de olsa etkileyebileceğini göz önüne almak gereklidir.

Sonuç olarak, bu çalışmada Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye sosyal entegrasyonları onların kendi ağzlarından ve kendi tecrübeleriyle birlikte derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır. Yapılan mülakatlar sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, onların ağzından alınan bire bir alıntılarla ve o alıntıların yorumlamasıyla analiz edilmiştir. Bundan sonraki çalışmalar, yukarıda belirtilen sınırlılıkları aşacak şekilde düzenlenmeli ve yeni çalışmalarla bulgular zenginleştirilmelidir.

Kaynakça

- Allport, G.W. 1954. *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley, Reading.
- Amit, K. (2012). Social integration and identity of immigrants from western countries, the FSU and Ethiopia in Israel. *Ethnic and Racial Studies*, 35(7), 1287–1310. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.602091>
- Bazeley, P. (2013). *Qualitative data analysis with NVivo* (2nd ed. / Pat Bazeley & Kristi Jackson. ed.). Los Angeles; London: Los Angeles ; London : SAGE.
- Berkman, L. F., Glass, T., Brissette, I., & Seeman, T. E. (2000). From social integration to health: Durkheim in the new millennium. *Social Science & Medicine*, 51(6), 843-857.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34
- Blau, P. M. (1960). A Theory of Social Integration. *American Journal of Sociology*, 65(6), 545-556. doi:10.1086/222785
- Blue, S. (2005). Including Women in Development: Guatemalan Refugees and Local NGOs. *Latin American Perspectives*, 32(5), 101-117.
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*. Thousand Oaks, CA: Thousand Oaks, CA : Sage Publications.
- Braun, V. (2013). *Successful qualitative research : a practical guide for beginners*. London: London : SAGE.
- Castles, S. (1986). The Guest-Worker in Western Europe - an Obituary. *The International Migration Review*, 20(4), 761-778. doi:10.2307/2545735
- Correll, D., & Chai, M. (2009). Social integration. *Global Social Policy*, 9(1), 39-42. doi:10.1177/14680181090090010812
- Daud, A., Klinteberg, B., & Rydelius, P. (2008). Resilience and vulnerability among refugee children of traumatized and non-traumatized parents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2(1), 7. doi:10.1186/1753-2000-2-7
- Dura-Vila, G., Klasen, H., Makatini, Z., Rahimi, Z., & Hodes, M. (2012). Mental health problems of young refugees: Duration of settlement, risk factors and community- based interventions. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 18(4), 604-623.
- Durkheim, E. (1952). *Suicide: A study in sociology* (International library of sociology and social reconstruction (London)). London: Routledge & Kegan Paul.
- Edwards, A. (2016, July 11). UNHCR - UNHCR viewpoint: ‘Refugee’ or ‘migrant’ - Which is right? <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55df0e556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html> bağlantısından erişilmiştir.
- Gabriel, P., Morgan-Jonker, C., Phung, C., Barrios, R., & Kaczorowski, J. (2011). Refugees and Health

- Care - The Need for Data: Understanding the Health of Government-assisted Refugees in Canada Through a Prospective Longitudinal Cohort. *Canadian Journal of Public Health*, 102(4), 269-72.
- Gerver, M. (2016). Refugee Repatriation and the Problem of Consent. *Refugee Repatriation and the Problem of Consent. British Journal of Political Science*.
- Kızık, B. (2019). "Ben Hepimizin Yeni Bir Hayat Kurmasını İstiyorum" Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyal Entegrasyonu. <https://www.mesail.org/ikinci-sayi/ben-hepimizin-yeni-bir-hayat-kurmasini-istiyorum-suriyeli-multecilerin-turkiyeye-sosyal-entegrasyonu/baglantisindan-erisilmistir>.
- Kiagia, M. (2010). Social integration of refugees and asylum applicants in Greece. *Hellenic Journal of Psychology*, 7(1), 38-68.
- Lee, J. (2015). Disciplinary citizenship in South Korean NGOs' narratives of resettlement for North Korean refugees. *Ethnic and Racial Studies*, 1-17.
- Lizarraga, O., Mantecón, A., & Huete, R. (2015). Transnationality and social integration within lifestyle migration. A comparative study of two cases in Mexico and Spain. *Journal of Latin American Geography*, 14(1), 139-159.
- Martinovic, Tubergen, & Maas. (2009). Changes in immigrants' social integration during the stay in the host country: The case of non-western immigrants in the Netherlands. *Social Science Research*, 38(4), 870-882.
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching* (2nd ed. ed.). London; Thousand Oaks, CA. London ; Thousand Oaks, CA. Sage Publications.
- Matthews, B. (2010). *Research methods: a practical guide for the social sciences* (1st. ed.). New York, NY: New York, NY: Pearson Longman.
- Pettigrew, T., Tropp, L., & Dovidio, John F. (2006). A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751-783
- Rose, T., Joe, S., Shields, J., & Caldwell, C. H. (2014). Social Integration and the Mental Health of Black Adolescents. *Child Development*, 85(3), 1003-1018. doi:10.1111/cdev.12182
- Rubin, M., Watt, S. E., & Ramelli, M. (2012). Immigrants' social integration as a function of approach-avoidance orientation and problem-solving style. *International Journal of Intercultural Relations*, 36, 498-505. doi: 10.1016/j.ijintrel.2011.12.009
- Scuzzarello, S. (2012). Migrants' Integration in Western Europe: Bridging Social Psychology and Political Science. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 22(1), 1-19.
- Spiegel, & Golub. (2014). Refugees and health: Lessons from World War 1. *The Lancet*, 384(9955), 1644-1646.

Subirós, P. (2011). Don't Ask Me Where I'm From: Thoughts of Immigrants to Catalonia on Social Integration and Cultural Capital. *International Journal of Urban and Regional Research*, 35(2), 437-444.

Valtonen, K. (1998). Resettlement of Middle Eastern Refugees in Finland: *The Elusiveness of Integration*. 11(1), 38-60. doi:10.1093/jrs/11.1.38

UNHRC (2023a). Global Trends At-a-Glance. [https://www.unrefugees.org/refugee-facts/statistics/#:~:text=There%20are%2013.5%20million%20displaced,%20and%20Jordan%20\(660%2C900\)](https://www.unrefugees.org/refugee-facts/statistics/#:~:text=There%20are%2013.5%20million%20displaced,%20and%20Jordan%20(660%2C900)) bağlantısından erişilmiştir.

UNHRC (2023b). Refugees and Asylum Seekers in Turkey. <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey> bağlantısından erişilmiştir.

Wray, M, Colen, C. & Pescosolido, B. (2011). The Sociology of Suicide (August 2011). *Annual Review of Sociology*, 37, 505-528. Doi:

Zunzunegui, M., Alvarado, B., Del Ser, T., & Otero, A. (2003). Social Networks, Social Integration, and Social Engagement Determine Cognitive Decline in Community-Dwelling Spanish Older Adults. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 58(2), S93-S100